

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เครื่องใช้ไฟฟ้าเป็นสินค้าที่มีความสำคัญต่อประเทศไทย โดยเมื่อรวมกับอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ จะมีมูลค่าการลงทุนประมาณ 1.99 ล้านล้านบาท ประกอบด้วยผู้ประกอบการไทย ผู้ประกอบการที่ร่วมทุนกับต่างประเทศ มีมูลค่ารวมธุรกิจประมาณ 805,000 ล้านบาท มีการจ้างงานประมาณ 390,000 คน มูลค่าการส่งออกประมาณ 425,000 ล้านบาทต่อปี มูลค่าการส่งออกประมาณร้อยละ 35 ของมูลค่าส่งออกรวมของประเทศ ซึ่งรัฐบาลเล็งเห็นความสำคัญของอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า จึงมีการสนับสนุนดังนี้

1. การเชื่อมโยงอุตสาหกรรม เช่น ศูนย์กลางเชื่อมโยงการค้าขาย สินค้าและชิ้นส่วน อุตสาหกรรมไฟฟ้า ระหว่างผู้ผลิตระดับอุตสาหกรรมขนาดเล็ก ขนาดกลาง กับผู้ผลิตสินค้าสำเร็จรูปจากแหล่งต่างๆ ทั่วโลก
2. การพัฒนาศูนย์ทดสอบ ปัจจุบันมีศูนย์ทดสอบให้บริการทดสอบ สินค้าไฟฟ้าตามมาตรฐานสินค้าอุตสาหกรรม (มอก.) มาตรฐานสากล เช่น ISO เป็นต้น รวมทั้งการให้บริการนำไปทดสอบและขอรับรองในต่างประเทศ

นอกจากนี้ ประเทศไทยยังเป็นสมาชิก The Montreal Protocol ที่เป็นการตกลงที่ร่วมกัน ป้องกันโอโซนในบรรยากาศ โดยลดการใช้สารทำลายโอโซนจนกระทั่งเลิกใช้ จากการเป็นสมาชิกนี้ ประเทศไทยมีสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือจากเงินกองทุนที่จัดตั้งขึ้นภายใต้พิธีสาร การช่วยเหลือ จะมีทั้งเงินทุนให้เปล่าและความช่วยเหลือด้านเทคโนโลยี

ธนาคารโลกได้มอบหมายให้ กระทรวงอุตสาหกรรมเป็นผู้รับผิดชอบจัดทำโครงการ รวมทั้งประสานงานในด้านของเงินช่วยเหลือให้เปล่า โดยเงินช่วยเหลือนี้จะผ่านทาง กระทรวงการคลัง

¹ กรมส่งเสริมการค้าส่งออก, ข้อมูลพื้นฐานอุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ [Online].2547. ที่มา:

http://www.dep.thai.go.th/Interdata/service_product01/ข้อมูลพื้นฐานอุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์.doc [2004, October 22]

ซึ่งบริษัทที่ต้องการเงินช่วยเหลือต้องจัดทำโครงการเสนอกรมบริษัท ว่าจะต้องใช้เครื่องจักรจำนวนและมูลค่าเท่าใด หรือต้องใช้เงินในการดำเนินงานอื่นๆจำนวนเท่าใด โดยเมื่อได้รับการอนุมัติวงเงินแล้ว บริษัทจะต้องควบคุมและติดตามโครงการ และรายงานผลการดำเนินงานต่อธนาคารโลกต่อไป

แต่จากการดำเนินธุรกิจของอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า จำเป็นต้องใช้ทรัพยากรและสารเคมีต่างๆ ในการผลิตสินค้า ซึ่งในการผลิตสินค้าในแต่ละครั้งมักจะมีของเสียและสารพิษเกิดขึ้นจากกระบวนการผลิต หรือจากการดำเนินการอื่นๆ ซึ่งประเภทของเสียและสารพิษในอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและในอุตสาหกรรมชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์ อาจเกิดได้ คือ เศษพลาสติกต่างๆ โครเมียม ตะกั่ว พรอท แคดเมียม สังกะสี ทองแดง แมงกานีส พลวง สารหนู นิกเกิล เงิน และโลหะหนักต่างๆ ซึ่งสารเหล่านี้เป็นอันตรายต่อสุขภาพของมนุษย์ อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อตอมน้ำเหลือง ระบบเลือด ตับ ไต รวมถึงอันตรายต่อสมอง และเป็นสารที่ก่อให้เกิดโรคมะเร็งได้ และนอกจากนี้สารที่ปล่อยออกมายังมีผลกระทบต่อสภาพสิ่งแวดล้อมของโลกอีกด้วย

จากผลกระทบจากสิ่งแวดล้อม และมลภาวะต่างๆนี้ ทำให้ธุรกิจต่างๆพยายามพัฒนาสินค้าของตนให้ปลอดภัย และส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมภายนอกน้อยที่สุด ซึ่งสิ่งแวดล้อมภายนอกองค์กรก็มีผลกระทบทำให้การบริหารงานต้องมีความยืดหยุ่นตามไปด้วย เพราะหากมีการปล่อยมลพิษออกไปนอกโรงงานแล้ว ประชาชนบริเวณนั้นได้รับความเดือดร้อน เกิดความไม่พอใจในตัวบริษัท ก็จะทำให้เกิดภาพลักษณ์ที่ไม่ดีต่อตัวบริษัท ต่อลูกค้า ซึ่งอาจไม่เลือกซื้อสินค้าเนื่องมาจากเหตุผลทางสิ่งแวดล้อมเหล่านี้

ผู้บริหารจะต้องทำการตัดสินใจบริหารเรื่องสิ่งแวดล้อมต่างๆ ซึ่งผู้บริหารจะตัดสินใจด้านสิ่งแวดล้อมต่างๆได้ ต้องมีข้อมูลสารสนเทศทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินประกอบการตัดสินใจ แต่ปัจจุบันข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในเรื่องของต้นทุนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นต้นทุนที่ไม่เข้าข่ายวัตถุประสงค์ทางตรง และค่าแรงงานทางตรงนั้น บริษัทส่วนใหญ่จะนำต้นทุนเหล่านี้มารวมเข้ากับค่าใช้จ่ายในการผลิต ทำให้ไม่ทราบว่าเป็นรายการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ในปัจจุบันยังไม่มีกรจัดทำกรบัญชีบริหารสิ่งแวดล้อมที่เป็นบรรทัดฐานสำหรับธุรกิจถือปฏิบัติในประเทศไทย ซึ่งการบัญชีบริหารสิ่งแวดล้อม(Environmental Management Accounting) จะเกี่ยวข้องกับ การบัญชีที่ระบุ ประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศต่างๆที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน เสนอต่อผู้บริหารทุกระดับภายในองค์กร

ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรที่จะนำการบัญชีบริหารสิ่งแวดล้อมมาประยุกต์ เพื่อวิเคราะห์และบริหารต้นทุนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า แต่เนื่องจากยังไม่มีการจัดทำการบัญชีบริหารสิ่งแวดล้อมที่เป็นบรรทัดฐานสำหรับธุรกิจถือปฏิบัติในประเทศไทยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเลือกประยุกต์บัญชีบริหารสิ่งแวดล้อมโดยใช้แนวปฏิบัติทางการบัญชีบริหารสิ่งแวดล้อมของประเทศญี่ปุ่นมาเป็นตัวแบบ เนื่องจากในอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าส่วนใหญ่มีผู้ถือหุ้นเป็นชาวญี่ปุ่น และมีการส่งออกกลับไปยังบริษัทแม่ในประเทศญี่ปุ่น โดยบริษัทแม่นำสินค้าไปจำหน่ายทั้งในประเทศญี่ปุ่น และบางส่วนส่งไปขายยังประเทศอื่นๆ ซึ่งในอนาคตบริษัทที่มีการส่งออกกลับไปยังบริษัทแม่เหล่านี้อาจต้องจัดทำบัญชีบริหารสิ่งแวดล้อมตามที่รัฐบาลญี่ปุ่นได้บังคับใช้ โดยผู้วิจัยเลือกศึกษาข้อมูลเชิงลึกจากโรงงานเครื่องใช้ไฟฟ้าที่มีชาวญี่ปุ่นถือหุ้นในบริษัทจำนวน 1 บริษัท ส่วนในบริษัทลูกที่เป็นคนไทยถือหุ้น 100% ไม่มีชาวญี่ปุ่นถือหุ้น จะไม่กล่าวถึง เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่ากรณีที่ไม่มีผู้ถือหุ้นเป็นชาวญี่ปุ่น ทำให้แนวปฏิบัติต่างๆที่เป็นของประเทศญี่ปุ่นไม่น่าจะมีอิทธิพลในการดำเนินการในบริษัทมากนัก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 วัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อประยุกต์แนวคิดของแนวปฏิบัติทางบัญชีบริหารสิ่งแวดล้อมสำหรับอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าจากแนวปฏิบัติทางบัญชีบริหารสิ่งแวดล้อมของประเทศญี่ปุ่น
2. เพื่อให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์บัญชีบริหารสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย

วิทยานิพนธ์นี้มีขอบเขตมุ่งเน้นที่จะศึกษาเฉพาะส่วนของการบัญชีบริหารสิ่งแวดล้อมเท่านั้น (Environmental Management Accounting) โดยจะไม่รวมถึงการบัญชีการเงินสิ่งแวดล้อม (Environmental Financial Accounting)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ แบ่งออกเป็น

1. ผู้บริหารทั้งบริษัทตัวอย่าง และบริษัทอื่นๆทั่วไป สามารถนำข้อมูลจากการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในองค์กร ในการบริหารต้นทุนสิ่งแวดล้อม รวมถึงสามารถควบคุม วางแผน ต้นทุนสิ่งแวดล้อม
2. ทำให้ทราบถึงปัญหาการประยุกต์บัญชีบริหารสิ่งแวดล้อมในอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าในประเทศไทย

3. เป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจเกี่ยวกับเรื่องบัญชีบริหารสิ่งแวดล้อมในการนำไปประยุกต์ใช้ในองค์กร

วิธีการดำเนินการวิจัย

แหล่งข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ

1.1 การสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1.1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับแผนงาน และนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมของอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าในปัจจุบัน และการเลือกแนวปฏิบัติทางบัญชีบริหารสิ่งแวดล้อม ระหว่างแนวปฏิบัติทางบัญชีบริหารสิ่งแวดล้อมของประเทศญี่ปุ่น กับแนวปฏิบัติทางการบัญชีบริหารสิ่งแวดล้อมของสหประชาชาติ ว่าจะแนวปฏิบัติใดน่าจะสามารถนำมาประยุกต์ในอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า โดยส่งแบบสอบถามให้กับนักบัญชี

1.1.2 ปัญหา และข้อเสนอแนะจากนักบัญชีเกี่ยวกับการนำบัญชีบริหารสิ่งแวดล้อมไปประยุกต์

โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของบริษัท

ส่วนที่ 3 แผนงานและนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม การเตรียมความพร้อมรับมือระเบียบ และข้อกำหนดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และความคิดเห็นเกี่ยวกับบัญชีบริหารสิ่งแวดล้อม

ส่วนที่ 4 การเลือกแนวปฏิบัติทางการบัญชีบริหารสิ่งแวดล้อม

1.2 จากการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ทำให้ได้ข้อมูลไม่เพียงพอ และไม่ทราบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเข้าใจแบบสอบถามมากน้อยเพียงใด ผู้วิจัยจึงทำการสัมภาษณ์เพิ่มเติม เพื่อเก็บข้อมูลดังนี้

1.2.1 ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการทางบัญชีต้นทุนของบริษัทตัวอย่าง ว่าในปัจจุบันบริษัทมีวิธีการทางการบัญชีต้นทุนอย่างไร

1.2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆของบริษัทตัวอย่าง

1.2.3 ข้อมูลความคิดเห็นของนักบัญชี และวิศวกร เกี่ยวกับบัญชีบริหาร
สิ่งแวดล้อม ว่าใครควรจะเป็นผู้มีหน้าที่ในการจัดทำ และในประเทศไทยมีความจำเป็นใน
การนำมาประยุกต์ใช้มากน้อยเพียงไร หรือมีปัญหาใดหากจะนำไปประยุกต์

2. ข้อมูลทุติยภูมิ

ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารแนวปฏิบัติทางบัญชีบริหารสิ่งแวดล้อมของ
ประเทศญี่ปุ่น หนังสือ วารสาร วิทยานิพนธ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากร คือ บริษัทในอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า และชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์ ใน
ประเทศไทย จำนวน 120 บริษัท¹

กลุ่มตัวอย่าง คือ บริษัทในอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าในประเทศไทย จำนวน 1บริษัท ที่
มีผู้ถือหุ้นเป็นชาวญี่ปุ่น และมีการส่งออกกลับไปยังประเทศญี่ปุ่นซึ่งเป็นบริษัทแม่

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินงานมีดังนี้

1. ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากบทความ หนังสือ ผลงานวิจัย และจาก
web siteต่างๆ เกี่ยวกับการบัญชีบริหารสิ่งแวดล้อม แนวปฏิบัติของการบัญชี
บริหารสิ่งแวดล้อมของประเทศญี่ปุ่น แนวปฏิบัติของการบัญชีบริหารสิ่งแวดล้อม
ของสหประชาชาติ และเกี่ยวกับอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า
2. พิจารณาขอบเขตและกลุ่มตัวอย่างของวิทยานิพนธ์
3. จัดทำโครงร่างวิทยานิพนธ์ และปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น
4. จัดทำ และทดสอบแบบสอบถาม เพื่อใช้รวบรวมข้อมูลของอุตสาหกรรม
เครื่องใช้ไฟฟ้า
5. จัดส่งแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง
6. ติดตามแบบสอบถามที่ได้ส่งไปแล้วโดยการโทรศัพท์ติดตาม
7. ทำการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลจากบริษัทตัวอย่าง

¹ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, รายชื่อสมาชิกกลุ่มไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ [Online].2545. ที่มา:

http://203.151.40.1/group/member_group.cfm?group=109 [2003. April 22]

8. วิเคราะห์และประมวลผลจากแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการทางสถิติ และประยุกต์แนวปฏิบัติทางบัญชีบริหารสิ่งแวดล้อมของประเทศญี่ปุ่นกับบริษัทตัวอย่าง
9. สรุปผลงานวิจัย พร้อมทั้งจัดทำรูปเล่มวิทยานิพนธ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

แบบสอบถามจะถามความคิดเห็นของนักบัญชีเกี่ยวกับแผนงานและนโยบายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และความคิดเห็นเกี่ยวกับบัญชีบริหารสิ่งแวดล้อม โดยจะใช้สถิติ คือ

- ค่าร้อยละ
- ตารางแจกแจงความถี่

ซึ่งจากการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามทำให้พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่าแนวปฏิบัติทางการบัญชีบริหารสิ่งแวดล้อมของประเทศญี่ปุ่นน่าจะสามารถนำมาประยุกต์ในอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าได้มากกว่าแนวปฏิบัติทางการบัญชีบริหารสิ่งแวดล้อมของสหประชาชาติ

2. นำแนวปฏิบัติทางการบัญชีบริหารสิ่งแวดล้อมของประเทศญี่ปุ่น มาประยุกต์ในบริษัทตัวอย่าง โดยการประยุกต์นั้นผู้วิจัยจะทำการศึกษา รวบรวมต้นทุน คำนวณต้นทุน และผลได้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม วิเคราะห์การนำบัญชีบริหารสิ่งแวดล้อมที่นำมาใช้ว่ามีต้นทุน และผลได้เกิดขึ้นอย่างไร และจัดทำข้อมูลทางการบัญชีบริหารสิ่งแวดล้อมในรายงานรูปแบบต่างๆ